

РЕКОМЕНДАЦІЇ СЬОМОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ФОРУМУ «ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ»

31 березня 2011 року в м. Києві відбувся сьомий Фінансово-економічний форум «Зміцнення фінансового потенціалу місцевого розвитку».

Захід був організований Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД), що реалізує проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» (MFSI) за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

У роботі Форуму взяли участь понад 50 фахівців, зокрема, Голова Комітету Верховної Ради з питань бюджету п. Баранов В.О., заступник міністра економічного розвитку і торгівлі України п. Максюта А.А., Віце-президент Асоціації міст України та громад п. Пітцик М.В., координатор упровадження реформ Координаційного центру з упровадження економічних реформ при Президентові України п. Марченко С.М., а також представники Комітету Верховної Ради з питань бюджету, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, голови районних державних адміністрацій, місцевих фінансових управлінь, міжнародних структур, провідних українських інвестиційних компаній, неурядових та наукових організацій.

Учасники Форуму відмітили, що у 2010 році економічна ситуація в Україні характеризувалася поступовим відновленням економічного зростання. Певною мірою це стосувалося і місцевих бюджетів, однак рівень виконання плану доходів, затвердженого місцевими радами, склав 96,4 %, що певним чином відобразилось і на видатках місцевих бюджетів.

Переважна частина видатків місцевих бюджетів – це поточні витрати, тобто витрати споживання. Так, захищені статті видатків у структурі видатків місцевих бюджетів склали близько 80 %. Частка ж бюджету розвитку у фінансових ресурсах місцевих бюджетів критично мала, і її середній розмір по країні становив менше 5%.

Наразі, в Україні існує низка проблем у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування, зокрема пов'язаних із суттєвим домінуванням трансфертів над власними фінансовими ресурсами, обмеженою часткою надходжень від місцевого оподаткування тощо. Так, надходження місцевих бюджетів уже наполовину складаються із трансфертів з державного бюджету. Планова частка трансфертів на 2011 рік у доходах за розрахунковими показниками Міністерства фінансів становить 51,6 %.

Податок з доходів фізичних осіб практично залишається єдиним стабільним джерелом доходів місцевих бюджетів. У структурі доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) на 2011 рік він становить 64,2 %.

Доходи бюджету розвитку складаються, в основному, із вичерпних нестабільних джерел. Їх частка в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів досить незначна і за розрахунковими показниками Міністерства фінансів становить на 2011 рік 5,9 %.

Учасники Форуму зазначають, що економічне зростання регіонів буде стабільним лише за умови реалізації проектів інфраструктурного розвитку. Враховуючи, що бюджет розвитку є основним джерелом реалізації таких проектів,

ефективне використання існуючого потенціалу та збільшення коштів, які спрямовуються до бюджету розвитку, сприятиме зростанню частки капітальних вкладень, поновленню і створенню виробництва, впровадженню енергозберігаючих технологій та ін., що є прямим шляхом до розвитку як конкретного регіону, так і країни в цілому.

Таким чином, в умовах обмеженості ресурсів місцевих бюджетів досягнення цієї мети вимагає як пошуку нових фінансових джерел, так і визначення шляхів ефективного використання існуючих ресурсів.

Обговоривши окреслені питання, учасники Форуму відмічають, що у теперішній час існує три основних напрями, розвиток яких дозволить зміцнити фінансовий потенціал місцевих бюджетів:

- перерозподіл доходів місцевих бюджетів із спрямуванням їх окремих видів до бюджету розвитку;
- покращання доступу місцевих бюджетів до кредитних ресурсів та спроможності міст до залучення альтернативних джерел фінансування;
- підвищення ефективності та прозорості використання коштів місцевих бюджетів.

Таким чином, ураховуючи обмеженість ресурсів бюджету розвитку місцевих бюджетів, необхідність вжиття заходів щодо зміцнення потенціалу місцевого розвитку, ефективного використання наявних та забезпечення залучення додаткових фінансових ресурсів, з метою підвищення спроможності органів місцевого самоврядування щодо реалізації проектів, необхідних для сталого розвитку місцевої інфраструктури, учасники Форуму надають такі **р е к о м е н д а ц і ї**.

I. Щодо збільшення доходів для забезпечення фінансового потенціалу місцевих бюджетів.

1. Внести зміни до ст. 71 Бюджетного кодексу України щодо зарахування до **бюджету розвитку** частини надходжень податку на прибуток підприємств у розмірі не менше, ніж 10%, що сприятиме збільшенню інвестиційної складової місцевих бюджетів та забезпечить органи місцевого самоврядування стабільним та прогнозованим джерелом доходів. За оціночними даними це збільшило б доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів на 4 млрд. грн. (річний плановий показник надходжень цього податку становить 44,3 млрд. грн.).

2. Ураховуючи те, що житловий фонд є частиною інфраструктури населених пунктів, надходження від його оподаткування природно спрямувати на її покращання і розвиток, що означає необхідність зарахування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до **бюджету розвитку місцевих бюджетів**. Відповідне внесення змін до ст.ст. 69 та 71 Бюджетного кодексу дозволить збільшити місцевий ресурс розвитку (згідно пояснювальної записки до проекту Податкового кодексу України) на 100 млн. грн..

Крім того, з метою збільшення фінансового ресурсу місцевих бюджетів доцільно змінити базу оподаткування податком на нерухоме майно, визначивши за базу оподаткування все без винятку майно, що розташоване на території відповідних місцевих рад. Здійснити методологічно-організаційні заходи з

належної реалізації ст. 265 Податкового кодексу України щодо впровадження з 1 січня 2012 року податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

3. Ще одним із реальних джерел поповнення бюджету розвитку можуть бути надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності. Фінансовий ресурс цього джерела визначено в бюджеті на поточний рік у розмірі 0,6 млрд. грн. У теперішній час ці кошти, відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 69 Бюджетного Кодексу України, надходять до загального фонду місцевого бюджету, що практично нівелює сутність та цільове спрямування зазначеного платежу. Внесення змін до статей 69 та 71 для спрямування таких платежів **до бюджету розвитку** сприятиме, зокрема, проведенню капітальних ремонтів та оновленню основних засобів, що, у свою чергу, забезпечить збільшення надходжень, у тому числі з орендної плати.

4. З прийняттям Податкового кодексу податок з власників транспортних засобів, кошти від надходження якого спрямовувалися на фінансування дорожнього господарства, був скасований і замінений на збір за першу реєстрацію транспортного засобу. Спрямування **до бюджету розвитку** місцевих бюджетів частини акцизного податку з нафтопродуктів і транспортних засобів розміром не менше 25 % може стати компенсатором втрат місцевих бюджетів (близько 2 млрд. грн.) через відміну податку з власників транспортних засобів. Внесення відповідних змін до ст. 71 Бюджетного кодексу дозволить також забезпечити цільове використання цих надходжень на ремонт і реконструкцію доріг.

5. Згідно зі статтею 27¹ Закону України «Про планування і забудову територій», кошти, отримані як пайова участь (внесок) замовників об'єктів містобудування, можуть використовуватися виключно на створення і розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури відповідного населеного пункту, тобто фактично ці кошти повинні надходити до відповідного бюджету розвитку.

Тому з метою забезпечення цільового й ефективного використання коштів, що надходять як пайова участь (внесок) замовників у розвиток та створення інфраструктури населеного пункту, доцільно унормувати їх як окремий місцевий збір, наприклад як збір із забудовників на розвиток місцевої інфраструктури, що спрямовується безпосередньо **до бюджету розвитку**.

6. Бюджетним кодексом України (ч. 8 ст. 16) регламентовано право відповідної місцевої ради в межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах в установах банків. Відсотки, отримані від розміщення таких депозитів, доцільно визнати додатковим джерелом бюджету розвитку місцевих бюджетів.

7. З метою збільшення надходжень від плати за землю необхідно:

а) удосконалити адміністрування плати за землю, забезпечивши прискорення процесу інвентаризації земель та проведення грошової оцінки земельних ділянок, поліпшення міжвідомчого обміну інформацією про об'єкти оподаткування (земельні ділянки) та суб'єкти оподаткування (власники землі, землекористувачі та орендарі), а також запровадити механізм набуття на конкурсних засадах права на оренду земельних ділянок;

б) установити плату за землю для землекористувачів, які, відповідно до Земельного кодексу України, не мають права на постійне користування

земельними ділянками та в установленому порядку не оформили правовстановлюючі документи на земельні ділянки, у розмірі орендної плати за землю;

в) визначити відповідальність землекористувача чи орендаря землі за порушення земельного законодавства з конкретизацією санкцій: а) за порушення визначених землевласником термінів оформлення документів на землю; б) за використання землі без правовстановлюючих документів з моменту виникнення права власності на майно шляхом відшкодування збитків відповідній місцевій раді;

г) визначити механізм сплати земельного податку та орендної плати за земельні ділянки спільного користування під вбудованими/прибудованими нежитловими приміщеннями у будинках житлового фонду.

II. Щодо узгодження законодавчих актів у частині отримання доходів місцевих бюджетів.

Залишається невирішеним питання отримання до доходів обласних та районних бюджетів адміністративних штрафів, як це передбачено п. 12 ст. 69 Бюджетного кодексу України.

Статтею 213 Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» органами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначено лише виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад, а також створені при них адміністративні комісії. Тобто виконання цієї норми дозволяє отримувати доходи від адміністративних штрафів лише до бюджетів місцевого самоврядування.

З метою забезпечення у повному обсязі надходжень від адміністративних штрафів до всіх рівнів місцевих бюджетів та дотримання вимог Бюджетного кодексу України доцільно внести зміни до Кодексу України «Про адміністративні правопорушення», якими визначити органами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення, місцеві органи виконавчої влади та виконавчі органи місцевих рад, а також утворені ними в установленому порядку адміністративні комісії.

III. Щодо додаткових та альтернативних джерел фінансування місцевих бюджетів.

1. Учасники Форуму відзначили, що **банківські кредити є одним із реальних інструментів фінансування проектів місцевого розвитку.**

Водночас ст.18 Бюджетного кодексу України встановлено обмеження на загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу у розмірі не більше 100 відсотків середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку. При цьому міжнародні фінансові організації та іноземні державні фінансові установи (далі – офіційні кредитори), котрі мають можливості та бажання фінансувати проекти місцевого розвитку, пропонують надання кредитних коштів на умовах, які, передбачають поступове повернення основної суми кредитів протягом періоду, що становить, як правило, більше чотирьох років.

Наприклад, наразі, кредитний портфель ЄБРР становить близько 200 млн. дол. США і складається з 10-ти проектів, що реалізуються у секторі комунального господарства, зокрема тепло-, водозабезпечення та міського транспорту. Поряд з цим ще 12 проектів на загальну суму понад 300 млн. дол. США знаходяться на стадії розробки. Усі ці проекти передбачають надання кредитних ресурсів на умовах поступового повернення основної суми боргу протягом довгострокового періоду (від 5 до 10 років). За таких умов навантаження на місцеві бюджети є значно меншими порівняно з випусками облігацій місцевої позики з разовим погашенням, які перед кризою були головним способом місцевих запозичень.

Тому, на думку учасників Форуму, замість існуючого обмеження для граничного обсягу місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою боргу доцільно встановити таке обмеження для обсягу щорічних витрат на погашення місцевого боргу та платежів на виконання гарантійних зобов'язань. При цьому, слід розглянути питання щодо визначення особливих умов при встановленні обмеження для кредитів, що надаються міжнародними фінансовими організаціями. Врегулювання цих питань, зокрема, значно покращить потенціал здійснення місцевих запозичень і разом з тим опосередковано впливатиме на оптимізацію місцевого боргу.

Водночас, згідно з ч.7 ст.17 Бюджетного кодексу, у разі настання гарантійного випадку орган місцевого самоврядування не погашає кредит, а кредитує відповідного суб'єкта господарювання, хоча такі витрати не підкріплені джерелами надходжень. Тому ефективним та обґрунтованим було б встановлення можливості надання в межах витрат бюджету розвитку кредитів комунальним підприємствам для виконання гарантійних зобов'язань та зараховування до надходжень бюджету розвитку коштів від повернення цих кредитів.

2. Велике значення для реалізації проектів інфраструктурного розвитку має залучення для цих цілей приватних коштів, що забезпечується шляхом публічно-приватного партнерства (ППП). Однією з форм забезпечення такого партнерства з боку публічного партнера є бюджетна підтримка.

Учасники зазначили, що при реалізації прямої бюджетної підтримки доцільно передбачити у Бюджетному кодексі можливість здійснювати в межах бюджету розвитку не тільки видатки, а й надання кредитів суб'єктам господарювання та відшкодування відсоткових ставок за кредитами й операціями з фінансового лізингу. Водночас кошти від повернення таких кредитів також мають бути джерелом бюджету розвитку.

Такий підхід є більш ефективним, оскільки забезпечить повернення коштів до бюджету розвитку і дозволить суттєво збільшити кількість інвестиційних проектів, що реалізуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Також це дозволить підвищити відповідальність суб'єктів господарювання за реалізацію інвестиційних проектів та, відповідно, забезпечить максимальний економічний ефект.

Щодо бюджетної підтримки шляхом взяття публічним партнером зобов'язань у вигляді комерційного кредиту / відстрочення оплати за товари та послуги, то застосування такого механізму потребує надання цим зобов'язанням статусу, аналогічного борговим зобов'язанням держави (органу місцевого самоврядування). При цьому використання саме такого механізму є особливо актуальним в умовах обмеженості фінансових ресурсів унаслідок фінансово-

економічної кризи, адже основні ризики виконання проекту бере на себе приватний партнер.

Наразі одним із обмежень щодо взяття таких зобов'язань є норма постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110 «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень». Згідно з цією нормою запозичення можуть здійснюватись у формі укладення договорів позики (кредитних договорів) виключно з фінансовими установами. Однак при реалізації проектів ППП приватними партнерами виступають нефінансові установи. Таким чином, внесення відповідних змін до зазначеної постанови КМУ сприятиме притоку приватних коштів у реалізацію інфраструктурних проектів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 року № 279 затверджено Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства. Згідно з цим Порядком, для надання державної підтримки ініціатор має подати засвідчену копію договору державно-приватного партнерства. На думку учасників Форуму, отримання гарантування державної підтримки має бути забезпечено ще до підписання договору про публічно-приватне партнерство.

IV. Щодо підвищення ефективності та прозорості використання коштів місцевих бюджетів.

1. Одним із додаткових заходів зі зміцнення фінансової основи міст шляхом підвищення ефективності використання бюджетних коштів є вдосконалення процедур та механізмів надання законодавчо визначених соціальних пільг.

З цією метою доцільно забезпечити реформування системи законодавчо визначених соціальних пільг, включаючи відмову від відомчого характеру їх надання, впровадження механізму адресності пільг та соціальної допомоги на підставі Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги, з використанням електронної соціальної картки.

2. Упровадження прогресивних технологій управління бюджетними ресурсами, що широко використовуються у світовій практиці, є надзвичайно актуальним питанням для України. Тому учасники Форуму відмічають важливість реалізації завдань Програми Президента України «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» в частині застосування з 2014 року програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів. Саме цей метод поєднує обсяг витрачених ресурсів з конкретними, соціально значущими результатами, що були досягнуті. Зазначений метод дозволяє перейти від політики утримання бюджетних установ до політики державного замовлення соціальних послуг, яка базується на оцінці вартості, доступності та якості цих послуг, та забезпечує досягнення максимального результату при мінімізації витрат.

Учасники Форуму відмічають значний успіх експерименту, що проводиться Міністерством фінансів України й органами місцевої влади та самоврядування Луганської, Житомирської, Львівської областей, Автономної Республіки Крим та міста Києва у співпраці з Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень за підтримки АМР США. Так, на першому етапі було не лише створено законодавчі підвалини та нормативно-правову базу, а і досягнуто позитивні результати від реалізації окремих програм.

За результатами проведеного Міністерством фінансів України моніторингу ходу експерименту понад 60% учасників отримали перші позитивні результати.

Наприклад, лише по м. Житомиру завдяки оптимізації ресурсів та встановленню пріоритетних напрямів витрачання коштів у рамках бюджетних програм галузі «Охорона здоров'я» було отримано такі результати:

❖ Зменшення летальності на 19,4 % порівняно з минулим роком; скорочення термінів перебування хворих у стаціонарі на 14,8 %, що дає економію 22,5 тис. грн.

❖ Установлення точного діагнозу та проведення диференційованої терапії, що дозволило зменшити перебування хворого у стаціонарі на 3 дні; економія по стаціонару склала 1,19 млн. грн. Зменшення смертності травматологічних хворих від ускладнень травми на 16 %.

❖ За рахунок зменшення перебування хворого на ліжку після лапароскопічних втручань (у середньому на 6,8 ліжкодня) економія затрат складає 210,0 тис. грн. за рік.

❖ Зменшення показника середньої кількості ліжкоднів до 3-х днів та відсутність необхідності залучення інших спеціалістів дало змогу зекономити бюджетні кошти у сумі 2,8 млн. грн.

У сфері житлово-комунального господарства:

❖ Забезпечено освітлення майже 92 % вулиць м. Житомира (у 2007 році освітлювалось менше ніж 50 %).

❖ Річна економія електроенергії завдяки застосуванню енергозберігаючих заходів складає 1,2 млн. квт/рік, що становить 252,0 тис. грн. на рік.

По м. Дрогобичу придбання діагностичної апаратури та застосування сучасних схем лікування дало можливість:

- зменшити захворюваність на серцево-судинні захворювання на 10 %, що дало економічний ефект у межах 30–50 тис. грн.
- зменшити смертність від ускладнень гіпертонічної хвороби (інфаркт, інсульт) на 3–5%, що дало економічний ефект у сумі 5–10 тис. грн.
- збільшити виявлення онкологічної патології у I–II стадії на 4–5%.

Ураховуючи результати першого етапу проведення експерименту з упровадження програмно-цільового методу формування та виконання місцевих бюджетів, учасники Форуму вважають за необхідне рекомендувати продовжити роботу в частині забезпечення кількісного та якісного розширення експерименту. Потребує вдосконалення діюча методологічна база, зокрема в частині спрощення процедур програмно-цільового методу бюджетування на рівні як державного, так і місцевих бюджетів. У тому числі доцільно розглянути питання укрупнення бюджетних програм з метою скорочення їх кількості, з одночасним переформовуванням окремих існуючих програм у підпрограми та навіть у завдання інших програм; також необхідно продовжити розпочату методологічну роботу для повнофункціонального впровадження ПЦМ-бюджетування.

V. Щодо пропозицій Асоціації міст України з покращання адміністративних та методологічних засад формування фінансового ресурсу місцевого самоврядування.

Відмічаючи актуальність поданих Асоціацією міст України пропозицій щодо покращання адміністративних та методологічних засад формування фінансового ресурсу місцевого самоврядування, учасники Форуму схвалюють у цілому такі пропозиції:

1. Для забезпечення сталої роботи міського пасажирського транспорту, покращання його фінансового стану та забезпечення безпеки перевезення пасажирів передбачити збільшення видатків з державного бюджету на компенсацію за пільгове перевезення окремих категорій громадян або перехід на надання державою прямої адресної грошової допомоги.

2. Забезпечити вирішення проблем, пов'язаних із тимчасовою (сезонною) неплатоспроможністю місцевих бюджетів, шляхом внесення змін до Порядку покриття тимчасових касових розривів, у першу чергу щодо зменшення розміру щоденних відрахувань на погашення позики з 80 % до 30 %, а також щодо врахування залишків коштів розпорядників коштів не по всіх рахунках, а лише по тих, де обліковуються захищені видатки.

3. Для забезпечення ефективного функціонування органів місцевого самоврядування збільшити видатки на їх утримання, обсяг яких визначати на основі обґрунтованих нормативів: типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України по всіх органах місцевого самоврядування, а саме виконкому ради, апарату ради, управлінь і відділів ради; діючих умов оплати праці працівників органів місцевого самоврядування; інших видатків, необхідних для створення нормальних умов роботи (комунальні послуги, енергоносії, транспортні та інші послуги, господарські, канцелярські та інші товари).

4. З метою оптимізації видаткових повноважень органів місцевого самоврядування визначити джерелом фінансування управлінь праці та соціального захисту населення, відділів ведення Державного реєстру виборців, управлінь державної реєстрації кошти державного бюджету. Це обумовлено тим, що зазначені установи виконують суто державні повноваження.

5. Передбачити повне фінансування з державного бюджету державних програм соціального забезпечення та соціального захисту, державних програм підтримки будівництва (реконструкції) житла, державної програми реформування житлово-комунального господарства, державних програм розвитку фізичної культури і спорту, виконання яких покладається на органи місцевого самоврядування, та відшкодування в повному обсязі наданих державою пільг.

6. Посилити відповідальність органів податкової служби за неналежний контроль за сплатою податку на доходи фізичних осіб щодо правильності його зарахування за місцезнаходженням платника.

7. Удосконалити механізм проведення Держказначейством України бюджетних платежів, що здійснюються органами місцевого самоврядування.

8. Удосконалити механізм визначення критеріїв одержувача бюджетних коштів.

9. Внести зміни до нормативно-правових документів щодо переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами, шляхом розширення переліку платних послуг та встановлення чіткого порядку їх справляння. Передбачити, що плата за послуги, що надаються будь-якими бюджетними установами комунальної власності, встановлюється на підставі рішення виконавчого органу відповідної місцевої ради.

10. Внести зміни до нормативних-правових документів (у разі їх відсутності за окремими галузями – розробити та затвердити), які визначають мережу, штатні нормативи, типові штати, нормативи витрат на медикаменти та харчування по кожній галузі соціально-культурної сфери та соціального захисту з метою приведення їх у відповідність до реальної демографічної і соціально-економічної ситуації в країні.

11. Сприяти підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощуванні обсягу надходжень закріплених доходів до місцевих бюджетів шляхом внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1203 «Про затвердження Порядку надання Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям і виконавчим органам відповідних місцевих рад середньострокових позик та їх погашення» в частині вилучення надлишків закріплених доходів місцевих бюджетів у рахунок погашення позик минулих років; а також шляхом доповнення вищезазначеної Постанови КМУ таким пунктом: «В разі непогашення середньострокової позики станом на 1 січня поточного бюджетного року проводити списання залишку позики за результатами виконання першого кошику доходів місцевого бюджету наростаючим підсумком за попередній бюджетний рік».

12. Відновити зарахування до бюджетів місцевого самоврядування 50 % адміністративних штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Реалізація наведених у рекомендаціях заходів створить умови для зміцнення фінансового потенціалу місцевого розвитку, що сприятиме сталому соціально-економічному розвитку.

Учасники Форуму звертаються до Верховної Ради України, органів державної влади, громадських організацій та усіх зацікавлених сторін з пропозицією врахувати вищенаведені висновки та зауваження під час здійснення законотворчої роботи, що дозволить підвищити конкурентоспроможність окремих регіонів та української економіки в цілому.

Генеральний Директор Інституту

Бюджету та соціально-економічних досліджень

І.Ф.Щербина